

SYSTEM KAUCYJNY TYLKO DLA SZKLANYCH BUTELEK ZWROTNYCH STANOWISKO PRODUCENTÓW I RECYKLERÓW SZKŁA. CZERWIEC 2022

I. Zakres systemu kaucyjnego (depozytowego) – konieczność wyłączenia szklanych butelek jednorazowego użytku

Uwagi ogólne

W naszej ocenie dla zwiększania recyklingu szkła najbardziej efektywne są lokalne systemy (gminne) współfinansowane poprzez ROP.

Jesteśmy przekonani, że dla jednorazowych opakowań szklanych system kaucyjny jest najbardziej kosztowny i mało efektywny, biorąc pod uwagę recykling w skali kraju. Rozwiązanie to bywa uważane za właściwe dla tworzyw sztucznych. Jego przeniesienie na szklane opakowania jednorazowe nie jest, w opinii naszych Członków – zarówno recyklerów, jaki i producentów, celowe dla maksymalizacji ilości i jakości szklanego surowca recyklingowego. Podkreślić także musimy, że w przeciwieństwie do np. tworzyw sztucznych używanych w kontakcie z żywnością dla szkła nie występują ograniczenia w wykorzystaniu stłuczki z selektywnej zbiórki pojemnikowej do produkcji opakowań do żywności.

Zwiększanie poziomu recyklingu szkła w Polsce a kaucjonowanie

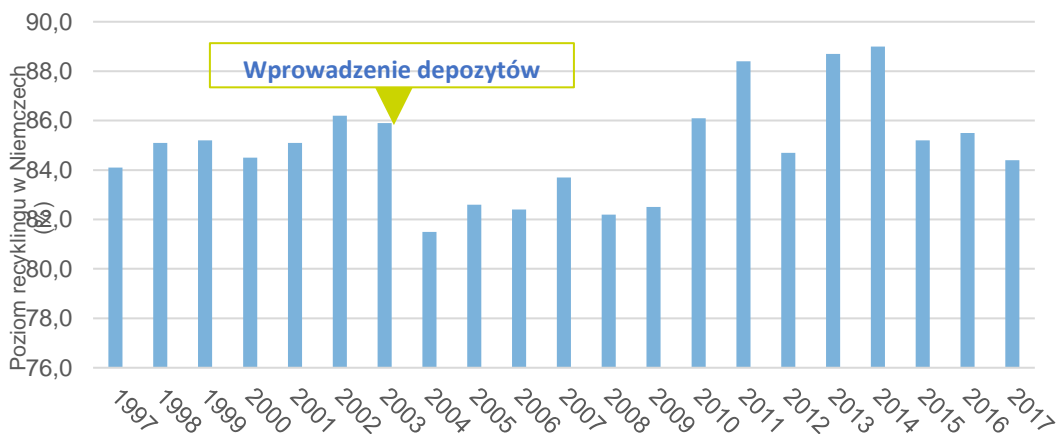
Jeżeli jednym z kryteriów kwalifikacji będzie więc osiągany poziom recyklingu szkła jednorazowe definitywnie powinno być wyłączone z projektowanego systemu. Z dziesięciu krajów Unii Europejskiej osiągających najwyższy recykling szkła (regularnie znacząco powyżej 80%) tylko w trzech (Dania, Finlandia, Niemcy) część opakowań jest zbierana w systemach kaucjonowania opakowań jednorazowych do recyklingu (depozytowych).

Zauważamy także, że w dwóch z tych krajów (Danii i Finlandii) procentowy poziom recyklingu jest wyższy w systemach pojemnikowych, a nie depozytowych.

Systemy depozytowe nie mają wpływu na recykling szkła w skali kraju, lub wpływ ten jest bardzo mały. W połowie z sześciu krajów europejskich w których funkcjonują systemy depozytowe całkowity poziom recyklingu szkła jest znacznie niższy niż średnia unijna wynosząca w 2019 roku 78% (Chorwacja 53%, Estonia 65%, Litwa 57%). Ich wprowadzenie wiązało się niejednokrotnie z brakiem inwestycji w pozostałe systemy zbierania opakowań ze szkła, a nawet ich regresem.

Obowiązkowe kaucjonowanie nie musi skutkować wzrostem poziomu recyklingu szkła

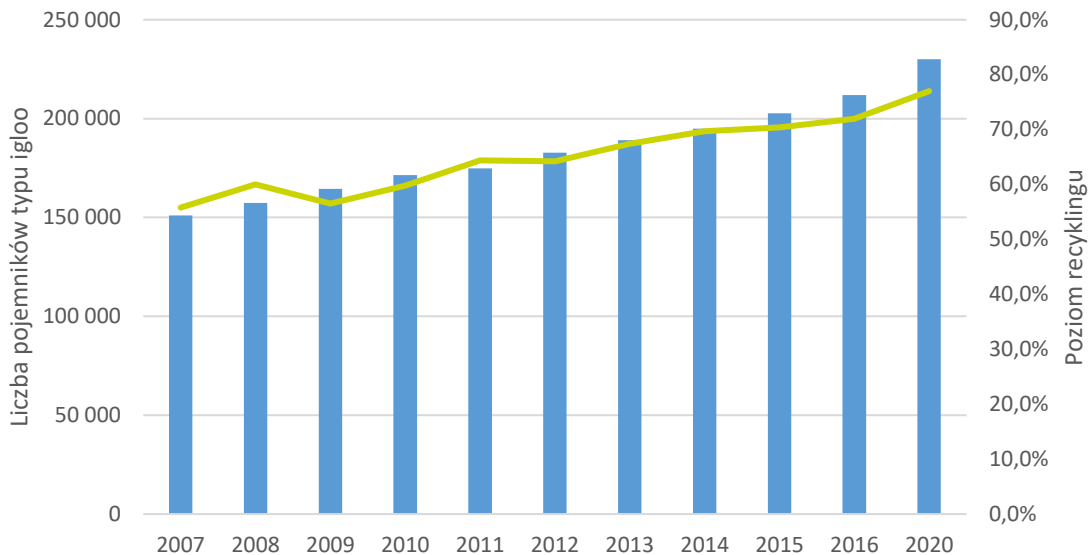
Po wprowadzeniu obowiązkowego kaucjonowania części opakowań szklanych w Niemczech przez 7 lat zanotowano niższy poziom recyklingu (w przeciwieństwie do rosnących poziomów w poprzednich siedmiu latach). Także dane z innych krajów wskazują na stagnację, lub obniżenie, łącznego poziomu recyklingu szkła, często kilkuletnie.

Poziom recyklingu szkła w Niemczech; źródło Eurostat/ FEVE (www.feve.org)

Możliwość stopniowej rozbudowy systemów gminnych

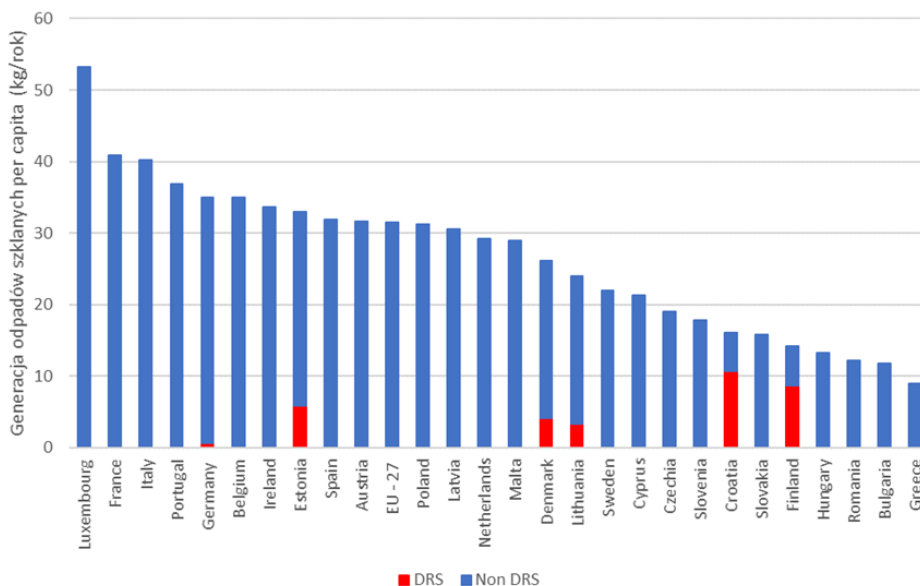
W przeciwieństwie do rozwiązań dotyczących kaucjonowania opakowań jednorazowych w systemach pojemnikowych (gminnych) możliwe są elastyczne - stopniowe - inwestycje w dodatkową infrastrukturę. Dostępność pojemników i towarzyszący jej rozwój recyklingu szkła można prześledzić na przykładzie Hiszpanii (wykres poniżej; liczba pojemników – kolor niebieski, poziom recyklingu – kolor zielony).

Źródło: Oakdene Hollins dla FEVE (Europejskiej Federacji Opakowań Szklanych) na podstawie danych Ecovidrio

Brak powszechności systemów depozytowych dla butelek jednorazowych

Tylko niektóre systemy depozytowe funkcjonujące w Europie obejmują wybrane jednorazowe butelki szklane. Nie mają one decydującego wpływu na poziom recyklingu – np. na Litwie w 2019 roku zebrano ten sposób 8 800 ton opakowań ze szkła. W Europie tylko 1,2% szkła trafiającego na rynek jest objęte systemami depozytowymi. Jest to tylko 173 tysięcy z 14 milionów ton w skali UE-27. W praktyce nie pomagają więc one samorządom i innym organizatorom lokalnych systemów selektywnego zbierania, zmniejszyć częstotliwości opróżniania pojemników, czy obniżyć opłat dla mieszkańców (tylko niewielka ilość opakowań ze szkła zostaje „zabrana” z dotychczasowego systemu).

Opakowania szklane wprowadzane na rynek objęte depozytami – kolor czerwony i nieobjęte (kolor niebieski). Źródło: Oakdene Hollins z użyciem danych Eurostatu, EarthCare Consultancy, Palpa, Dansk Retursystem i BV Glas.

Jakość stłuczki a kaucjonowanie

Polepszenie jakości zbiórki szkła w systemach depozytowych jest dużo mniej zauważalne niż w przypadku tworzyw sztucznych.

Pozyskiwana stłuczka szklana nie jest wolna od problematycznych frakcji: większy jest udział trudnej w recyklingu najdrobniejszej frakcji (m.in. ze względu na kruszenie lub cięcie butelek). Dodatkowo ze względu na ryzyko oszustw dla butelek szklanych objętych obowiązkowym kaucjonowaniem stosuje się powszechnie specjalne trwalsze i trwale przyklejane etykiety. Utrudnia to recykling i powoduje straty materiału przy jego oczyszczaniu (w skrajnych przypadkach nawet do 30%).

Opłaty za opakowania szklane w działających w innych krajach UE systemów depozytowych są znacząco wyższe niż w przypadku np. tworzyw sztucznych. Ich włączenie w systemy kaucjonowania dla recyklingu przynosi ograniczone korzyści przy bardzo wysokich kosztach.

Depozyt dla opakowań jednorazowych nie wpływa na rynek opakowań zwrotnych

Z danych udostępnionych nam przez europejską federację branżową opakowań szklanych FEVE wynika, że nie występuje pozytywna korelacja pomiędzy wprowadzeniem obowiązkowego kaucjonowania jednorazowych butelek szklanych a udziałem opakowań zwrotnych ze szkła w rynku.

Co więcej dwa z sześciu krajów w których oba rodzaje butelek są objęte kaucjonowaniem należą do krajów w których zanotowano największy, dużo większy niż w Polsce, spadek udziałów rynkowych opakowań zwrotnych (2007 – 2020):

- w Finlandii wyniósł on 45%,
- w Danii osiągnął on 44%.

Niekorzystny ślad węglowy systemów depozytowych dla szkła w porównaniu do systemów gminnych

Niezależnie od wpływu na recykling szkła warto przeanalizować ślad węglowy wprowadzenia systemu depozytowego w porównaniu z rozwojem systemów pojemnikowych i innych lokalnych zbierania stłuczki opakowań.

W Portugalii analizę taką przeprowadził w 2021 roku Uniwersytet Techniczny w Lizbonie (Tecnico Lisboa). W rozważanych scenariuszach pozyskania jednakowych ilości stłuczki szklanej ślad węglowy był większy w przypadku systemu depozytowego (około 2 – 3 razy). Pod uwagę zostały wzięte emisje z produkcji pojemników, maszyn depozytowych i logistyki.

Wpływ objęcia części opakowań szklanych depozytem w porównaniu do rozwoju lokalnych systemów selektywnego zbierania był też analizowany w Wielkiej Brytanii. Raport Valpak Consulting dla British Glass opublikowany w grudniu 2021 roku wskazuje, że ślad węglowy dla systemów kaucjonowania opakowań jednorazowych byłby wyższy o 11%.¹

Jesteśmy przekonani, że w warunkach dużego udziału mniejszych sklepów w handlu, jak ma to miejsce w Polsce, ślad węglowy dla zbiórki depozytywnej szkła mógłby być relatywnie wyższy.

¹ <https://www.britglass.org.uk/sites/default/files/British%20Glass%20Briefing%20Paper%20-%20DRS%20report%20%28FINAL%29.pdf>

II. System opakowań zwrotnych

Poniżej chcieliśmy przedstawić rekomendacje zmierzające do dalszego ulepszania funkcjonujących już obecnie rozwiązań w zakresie .

- System butelek zwrotnych powinien pozostać uregulowany na zasadach zbliżonych do obecnych – nie regulowanych ściśle przez państwo.
- Kaucja nie powinna być obciążona podatkiem VAT rozwiązanie wydaje się konieczne w kontekście planowanego zwrotu bez paragonu, m.in. aby sklepy nie wypłacały VAT-u za opakowania zakupione w innych placówkach.
- Raportowanie w zakresie butelek zwrotnych w BDO musi być ograniczone do producenta – bez wprowadzania nowych obowiązków dla sklepów.
- Opłacanie opłaty recyklingowej powinno następować w momencie wyjścia butelki systemu (braku zwrotu/w momencie w którym butelki stają się odpadem).

Opracowanie: Związek Pracodawców Polskie Szkło, czerwiec 2022, www.zpps.pl.
